

KAS JĀZINA, TIRGOJOT SADZĪVES KĪMIJU VEIKALĀ

UZŅĒMĒJIEM

INFORMATĪVU MATERIĀLU SĒRIJA PATĒRĒTĀJIEM UN UZŅĒMĒJIEM

Informatīvais materiāls tapis ar Eiropas Savienības PHARE
2002. gada programmas „Tirgus uzraudzības sistēma
nepārtikas preču jomā – Tehniskā palīdzība” projekta atbalstu.

Projektu īsteno „Ramboll Danmark”

Sīkaka informācija pieejama
Valsts sanitārajā inspekcijā
Tālr. 7819671, fakss 7819672
Ieriķu iela 3, Rīga, LV-1084
E-pasts: vsi@vsi.gov.lv
www.vsi.gov.lv

Rīga, 2005

KAS JĀZINA, TIRGOJOT SADZĪVES ĶĪMIJU VEIKALĀ

Ievads

Ķīmiskie produkti – mazgājамie līdzekļi, krāsas, lakas un citas mājsaimniecībā izmantojamās preces – atkarībā no to sastāvā esošajām ķīmiskajām vielām un to izcelsmes var būt bīstami. Tāpēc šajā brošūrā apkopota informācija par to: kas ir bīstami ķīmiskie produkti, kā tos pazīt un kas jāzina to tirgotājiem, jo likumdošanas prasību mērķis ir nepieļaut, aizkavēt vai mazināt iespējamo kaitējumu, ko sadzīves ķīmija tai piemītošo īpašību dēļ var nodarīt videi, cilvēka veselībai un īpašumam.

Bīstamas ķīmiskas vielas un produkti

Ķīmiskas vielas – ķīmiskie elementi vai to savienojumi.

Ķīmiskie produkti – ķīmisko vielu maisījumi vai šķīdumi, kas sastāv vismaz no divām vielām (piemēram, mazgāšanas līdzekļi, lakas, krāsas, līmes u.c.).

Bīstamas vielas un produkti – ķīmiskās vielas un produkti, kas savu toksisko, ekotoksisko vai ķīmiski fizikālo īpašību dēļ ir bīstami cilvēkiem un apkārtējai videi. Eiropas Savienības un Latvijas likumdošanas aktos ir norādītas īpašības un kritēriji, kas raksturo ķīmiskās vielas vai produkta bīstamību.

Bīstamus ķīmiskos produktus var pazīt pēc brīdinājuma simbola uz tā iepakojuma.

KAS JĀZINA, TIRGOJOT SADZĪVES ĶĪMIJU VEIKALĀ

Bīdīnājuma simboli

Savu īpašību un iedarbības dēļ ķīmiskās vielas un produkti tiek iedalīti vairākās bīstamības klasēs. Ķīmiskiem produktiem, kas bīstami cilvēka veselībai vai videi, uz etiķetes jābūt īpašiem bīstamības simboliem (attēlam) ar bīstamības paskaidrojumu. Katrai bīstamības klasei ir noteikts bīstamības simbols.

Kodīgs

→ Bīstamības simbols: brīdina, ka produkts ir bīstams.
Zīmējumam jābūt melnam uz oranža pamata!

→ Bīstamības paskaidrojums: skaidro simbola nozīmi.

Bīstamības klašu simboli

Ļoti toksisks

Toksisks

Kaitīgs

Kodīgs

Kairinošs

Sprādzienbīstams

Īpaši viegli uzliesmojošs

Viegli uzliesmojošs

Bīstams videi

Spēcīgs oksidētājs

Ķīmisko produktu ražotājiem ir jānodrošina sava produkta klasifikācija atkarībā no to fizikāli ķīmiskajām īpašībām (piemēram, viegli uzliesmojošs), toksiskuma attiecībā uz cilvēka veselību (piemēram, kairinošs) un apkārtējo vidi (piemēram, videi bīstams). Ražotājs vai importētājs (preces izvietotājs Latvijas tirgū) ir atbildīgs par to, lai uz katra produkta būtu atbilstošs marķējums latviešu valodā.

Neatkarīgi no tā, vai konkrētā ķīmiskā viela vai produkts ir vai nav bīstams, uz tā iepakojuma jābūt etiķetei!

Bīstama produkta etiķete (marķējums)

Uz bīstama produkta etiķetes jābūt šādai informācijai:

		Šķīdinātājs	← Produkta nosaukums
Kaitīgs	Bīstams videi		← Bīstamības simbols
			← Bīstamības paskaidrojums
Sastāvs: Terpentīns 75%			← Bīstamo sastāvdaļu ķīmiskie nosaukumi
Uzliesmojošs. Kaitīgs ieeļojot un nonākot saskarē ar ādu, un norijot. Kairina acis un ādu. Saskaroties ar ādu vai ieeļojot, var izraisīt paaugstinātu jutīgumu. Kaitīgs – norijot, var izraisīt plaušu bojājumus. Toksisks ūdens organismiem, var radīt ilglaicīgu negatīvu ietekmi ūdens vidē.			← Iedarbības raksturojums (R frāzes – iespējamie riski)
Sargāt no bērniem. Izmantot piemērotu aizsargapģērbu un aizsargcimdus. Ja norīts, neizraisīt vemšanu, nekavējoties meklēt medicīnisko palīdzību un uzrādīt iepakojumu vai tā marķējumu. Nepieļaut nokļūšanu vidē. Ievērot īpašos norādījumus vai izmantot drošības datu lapas.			← Drošības prasības (S frāzes – aizsardzības pasākumi)
SIA xxx Lielā ielā 3, Rīgā, LV-1000 Tālr. 7777777			← Informācija par ražotāju, importētāju vai piegādātāju, kurš izplata preci Eiropas Savienībā, firmas nosaukums, adrese un tālruna numurs.
		0,5 l	← Tilpums/masa

Par informāciju uz ķīmiskās vielas vai produkta etiķetes ir atbildīgs ražotājs vai importētājs. Tomēr arī pārdevējam ir jāpūlējās, lai pircējs saņemtu visu nepieciešamo informāciju par risku veselībai, kas var rasties, izmantojot konkrēto produktu, kā arī nepieciešamajiem piesardzības pasākumiem.

KAS JĀZINA, TIRGOJOT SADZĪVES ĶĪMIJU VEIKALĀ

Bērniem drošs iepakojums

Bērniem drošs iepakojums ir tāds iepakojums, kas pasargā bērnus no piekļūšanas iepakojumā esošajam saturam. Tam jābūt vienādi grūti atveramam katrā lietošanas reizē. Vāciņi vai korķi, kurus grūti atvērt tikai pirmajā reizē, bērnu drošību negarantēs.

Sataustāms bīstamības brīdinājuma simbols

Sataustāms bīstamības brīdinājuma simbols domāts cilvēkiem ar redzes traucējumiem. Parasti brīdinošais trīsstūris atrodas iepakojuma apakšējā daļā. Aerosoliem un tūbiņām šis simbols var būt mazāks un atrasties tuvāk atvēršanas vietai.

Produkta un tā iepakojuma izskats

Ir aizliegts pārdot bīstamus ķīmiskus produktus, kuru iepakojuma izskats var piesaistīt bērnu uzmanību, kā arī izskata, smaržas un krāsas dēļ tie var tikt sajaukti ar pārtikas produktiem!

Uzglabāšana

Ķīmiskos produktus aizliegts uzglabāt kopā ar pārtiku vai dzīvnieku barību.

Bīstami ķīmiski produkti ir jāuzglabā tā, lai bērni tiem netiktu klāt, tāpēc veikalu plauktos tos izvietojam vismaz 1,5 metru augstumā. Izņēmums ir bērniem drošie iepakojumi.

Toksisku un ļoti toksisku ķīmisko vielu un produktu tirdzniecības ierobežojumi

Tirgotājam, pārdodot toksiskus vai ļoti toksiskus produktus, ir jāveic pircēju, kā arī pārdoto vielu un produktu uzskaitē. Veikalā ir jābūt reģistram, kurā norādīts pārdoto vielu un produktu nosaukums, daudzums, pircēja vārds, uzvārds, personas kods un adrese. Ja pircējs ir uzņēmums, jāuzrāda uzņēmuma nosaukums vai reģistrācijas numurs un juridiskā adrese.

Aizliegts pārdot toksiskas ķīmiskās vielas un produktus personām, kas jaunākas par 18 gadiem!

Drošības datu lapas

Drošības datu lapa – informācija profesionāliem lietotājiem par nepieciešamajiem drošības pasākumiem vides un cilvēka veselības aizsardzībai. Tā darba devējam ļauj veikt bīstamības novērtēšanu darba vietā.

Profesionāls lietotājs – cilvēks, kurš ķīmisko produktu lieto darba vietā vai, izmantojot šo produktu, sniedz pakalpojumus ārpus darba vietas.

Pārdodot bīstamu ķīmisko produktu veikalā, drošības datu lapa jāizsniedz tikai pēc profesionāla lietotāja pieprasījuma. Drošības datu lapai nav jāatrodas veikalā, tāpēc pieprasītājs to var saņemt vēlāk pa pastu vai veikalā. Šādos gadījumos veikals drošības datu lapu pieprasa savam piegādātājam. Tā kā vairumtirgotājam ir jāreģistrē katrs drošības datu lapas saņēmējs, viņam ir jānoskaidro pieprasītāja (uzņēmuma) nosaukums, adrese un atbildīgās personas vārds un uzvārds.

Redzot bīstamības simbolu, ir jāatceras, ka...

Kairinošs

Produktiem ar šādu bīstamības simbolu:
- tekstam uz etiķetes jābūt latviešu valodā.

Kaitīgs

Produktiem ar šādu bīstamības simbolu:
- tekstam uz etiķetes jābūt latviešu valodā;
- uz iepakojuma jābūt sataustāmam brīdinājuma simbolam;
- jābūt bērniem drošam iepakojumam, ja:
• produkta etiķetē ir šāds iedarbības raksturojums: «Kaitīgs – norijot var izraisīt plaušu bojājumu»;
• produkts satur 3% vai vairāk metanola.

Kodīgs

Produktiem ar šādu bīstamības simbolu:
- tekstam uz etiķetes jābūt latviešu valodā;
- uz iepakojuma jābūt sataustāmam brīdinājuma simbolam;
- jābūt bērniem drošam iepakojumam.

KAS JĀZINA, TIRGOJOT SADZĪVES ĶĪMIJU VEIKALĀ

Ļoti toksisks

Toksisks

Produktiem ar šādu bīstamības simbolu:

- tekstam uz etiķetes jābūt latviešu valodā;
- uz iepakojuma jābūt sataustāmam brīdinājuma simbolam;
- jābūt bērniem drošam iepakojumam;
- jātiek uzglabātiem atsevišķās telpās vai skapjos, kur tiek izvietotas attiecīgas brīdinājuma zīmes;
- jāveic pircēju, kā arī pārdoto vielu un produktu uzskaitē.

Bīstams videi

Produktiem, kas apzīmēti ar šādu bīstamības simbolu:

- tekstam uz etiķetes jābūt latviešu valodā.

Tas pats attiecas uz videi bīstamiem produktiem, uz kuru etiķetes nav bīstamības simbola, bet ir norādīti iedarbības raksturojumi: «Kaitīgs ūdens organismiem» un/vai «Var radīt ilglaicīgu negatīvu ietekmi ūdens vidē».

Mazgāšanas līdzekļi

Mazgāšanas līdzeklis – jebkura viela vai maisījums, kas satur ziepes un/vai citas virsmaktīvās vielas, kuras paredzētas mazgāšanai un tīrīšanai. Tie var būt jebkura veida mazgāšanas līdzekļi – šķidrums, pulveris, pasta (līdzekļi, kam ir stieņa, tāfelītes u.c. veida forma), ko izmanto mājāsaimniecībā, iestādēs vai ražotnē. Pie mazgāšanas līdzekļiem pieskaitāmi arī:

- «**mazgāšanas palīglīdzekļi**» – paredzēti veļas mērcēšanai, balināšanai un skalošanai;
- «**auduma mikstinātāji**»;
- «**tīrīšanas līdzekļi**» – universāli mājāsaimniecības tīrīšanas līdzekļi un citi dažādu virsmu (piemēram, automašīnu, aparāturu) tīrīšanai paredzētie līdzekļi.

Uz mazgāšanas līdzekļa etiķetes jābūt norādītai šādai informācijai:

- produkta nosaukums un tā pielietošanas veids;
- informācija par ražotāju/importētāju – firmas nosaukums vai logo, pilna adrese, tālruņa numurs;
- adrese, e-pasta adrese (ja tāda ir) un tālruņa numurs, kur var saņemt detalizētu informāciju par produkta sastāvu;

- produkta sastāvdaļas;
- lietošanas devas.

Biocīdi

Biocīdi – ķīmiski produkti vai dzīvi organismi, ko izmanto, lai iedarbotos uz mikroorganismiem, augiem un dzīvniekiem, kas var nodarīt kaitējumu cilvēkiem, dzīvniekiem vai videi.

Aktīvā viela – ķīmiska viela, vīruss, sēnīte vai cits mikroorganisms, ko izmanto biocīda izgatavošanai un kas iedarbojas uz kaitīgiem organismiem.

Plašāk pazīstamie biocīdi ir dezinfekcijas līdzekļi, konservanti un līdzekļi pret kaitēkļiem un graužējiem.

Uz biocīda etiķetes latviešu valodā ir jānorāda šāda informācija:

- biocīda vai aktīvās vielas inventarizācijas numurs;
- biocīda nosaukums un grupa;
- biocīda izmantošanas veids, nosacījumi un lietošanas devas;
- informācija par ražotāju/importētāju – firmas nosaukums, pilna adrese, tālruņa numurs;
- papildu informācija par produkta lietošanu un iepakojuma izmantošanu.

Ja uz etiķetes nepietiek vietas, informācija par biocīdu produktu izmantošanas veidu, lietošanas nosacījumiem, piesardzības pasākumiem ir jāpievieno instrukcijai. Šādos gadījumos uz etiķetes jābūt norādei «Pirms lietošanas izlasiet pievienoto instrukciju!»

KAS JĀZINA, TIRGOJOT SADZĪVES ĶĪMIJU VEIKALĀ

Produktu tirgotājiem ir jāievēro šādi likumi un noteikumi:

- «Patērētāju tiesību aizsardzības likums»;
- «Preču un pakalpojumu drošuma likums»;
- «Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu likums»;
- Ministru kabineta 2002.gada 12.marta noteikumi Nr.107 «Ķīmisko vielu un ķīmisko produktu klasificēšanas, marķēšanas un iepakojšanas kārtība»;
- Ministru kabineta 2004.gada 24.februāra noteikumi Nr.105 «Kārtība, kādā aizpildāmas un nosūtāmas ķīmisko vielu un ķīmisko produktu drošības datu lapas»;
- Eiropas Parlamenta un Eiropas Padomes Regula Nr.648/2004 «Par mazgāšanas līdzekļiem» (stājas spēkā 2005.gada 8.oktobrī);
- Ministru kabineta 2003.gada 15.aprīļa noteikumi Nr.184 «Prasības darbībām ar biocīdiem».

Par pārdoto preci ir atbildīgs ne vien tās ražotājs vai importētājs (preces izplatītājs Latvijas tirgū), bet arī pārdevējs veikalā!

Ja kāds no iegādātajiem bīstamajiem produktiem satur nepietiekamu informāciju par tā lietošanas noteikumiem un kaitīgumu vai arī tam ir kādi citi trūkumi, par iegādi atbildīgā persona ir tiesīga sazināties ar savu piegādātāju (vairumtirgotāju, ražotāju, importētāju).

Plašāka informācija par normatīvajiem aktiem – <http://www.likumi.lv>

Ķīmisko vielu un produktu tirdzniecības valsts uzraudzību veic Valsts sanitārā inspekcija.